

in dat ar-
Cor. 4:6
Allerminst,
s (en dus
t men wel
gaan bewij-
zulk wets-
rederom en
redeneering
uitspraak,
in d'ing,
MOET voor
haar afge-
ligden, kre-
uit op conf-
it en kerk-
zaam syno-
uitspraak.
g opkomen:
et klaar be-
eel nog wel
and, die als
eid van het

gevoerd voor
ende welke
a betreffende
en gelegen-

nogelijkheid
angrijp, dit
t het recht
t gelegd
en vast-
stond, die
rt degenen,
ven recht,
den: hij
en voor een
atgene, wat
nannemen
chreven

nde discussie
at, dat linder-
nden niet te
i komt ze in
e Woord van
at een boven-
Kerk onbe-

over de uit-
aan. Voorts:
n niet toe-
er h'in-
een boven-
zijn van on-
brengt met
anstands
n art. 31

eld praktisch
af te vragen
hem geboden

urt al herin-
estelde geval
1944.
aan „cand.

ot. K. S.

CULTUUR.

loort tot de
n g's"given,
het „colere“
niet vooruit-
let soms óók
vooruitgang“
n nesten, het
wat wij hier
zen, dan zou
ióg meer be-
— menschen-

ten, culturee-

d oel be-
de posi-
aar het van
t doel en de
is alleen mo-
gehoorzaam-

en; men kan
r voor open-
ledenis. Men
gs-aferen van
Maakt even-
neipiee-
e grondvraag
„die Calvijn

overwint, dan geven straks de calvinistische landen weer een cultureelen opbouw te aanschouwen, die thetisch en antithetisch onnoemelijk veel sterker staat, en sterker maakt, dan lutherische landen. De cultureele chaos, dien Adolf Hitler achter zich liet, omdat hij hem tevoren met zich meegebracht had, kon in lutherische landen ook met steun van „orthodoxe“ lutheranen opkomen, maar vond in calvinistische volksgroepen positieven en onverbreekelijken afweerdienst. Een afweerdienst, die niet „waarden“ van directe grijpbaarheid en beweerde utiliteit uitwoog tegen andere „waarden“ („amerikanisme“, communisme tegen nazisme, reële volksinvloed tegen een mythisch „gesundes Volksempfinden“!), doch die aan de verstrekkende, en heel de historie omspannende protologische en eschatologische geschiedenis-projecten der Apocalyps indachtig gebleven was, en dus den cultureelen opbouw bond aan grondbeginselen der calvinistische reformatie. Calvijn legt, grootendeels zonder dit direct zóó te bedoelen, in heel zijn theologischen arbeid weer de fundamenten voor een christelijke cultuurbeschouwing. Hij pleit, ook wel rechtstreeks, voor een christelijke cultuur, vrijgemaakt van de saecularistisch-imperialistische aspiraties, die Rome's verbeelding nog altijd verzieken, geïnspireerd als ze zijn door dezelfde valsche onderscheiding van „natuur“ en „genade“, als welke Luther parten speelde.

Als we aan deze dingen denken, komt ons vaak in den zin de juist voor cultureele waardebeëpalen en -toetsing zoo betekenisvolle benaming, die de Apocalyps geeft aan het roomeinsche wereldrijk, dat van 't antichristelijke prototype is: de benaming „hoer“. Als de Bijbel dat roomeinsche imperium „hoer“ scheldt, komt alles op de exegese aan. Precies, zooals wanneer Luther aan filosofische „Seminare“ een harde noot te kraken geeft, als hij spreekt van „die Hure Vernunft“: de hoer „Rede“! Dat is geen doemvonnis over de „rede“ (in een vervloekte hoer is het v r o u - w z i j n niet vervloekt), doch over de zondige, hoogmoedige, van God geëmaniceerde rede (gelijk in de hoer alleen het h o e r e e r e n met behulp van het creatuurlijke vrouw-zijn vloekwaardig is). Een valsche, niet tusschen het eene en het andere meer onderscheidende exegese van het woord „hoer“, — en Luther ligt bij den verachten hoop der verachters van Gods groot geschenk: de rede. „En dan ten onrechte. Zoo óók: één niet-onderscheidende exegese van den term „hoer“ in de Apocalyps, en de roomeinsche kerk weet niet meer wat in Rome's keizerrijk het hoer-achtige is. Is dat de christenvervolging? Och neen, dat was maar de consequentie. Het hoer-achtige is het niet-dienstbaar stellen van de creatuurlijke gaven aan den God, die Brudegom wil zijn van zijn getrouwe werkgemeenschap. Dan kan tengevolge van zoo'n valsche exegese heel een wereldkerk zich verlieven op wat ten slotte in Rome's imperium hoerachtig beteekent. Een kerk komt dan op, die zich als „staat“ opwerpt, den staat als cultuur-m a c h t idealiseert, en i m i t e e r t, zelfs tot den prijs van verminking van de profetische cultuur-getuigenis toe, en alzoo vergetende, dat een Woord-getrouwe p r o f e t i e over de relatie natuur-genade (en dus óók over die van natuur-zonde) tenslotte grooter cultuur-kracht is dan de verbluffendste Pyrrhus-overwinning eener cultuur-expansieve kerk. Tegenover zulk een Pyrrhus-victorie van Rome beteekent Calvijn weer h e r s t e l. Hij bouwt christelijke, protestantsche, gereformeerde cultuur, juist door kerk en staat te onderscheiden (wat g e e n s c h e i d e n beteekent). Hij komt tot Gods recruten met een óók culturele dagorder. Hij weet weer, dat „h e r d e r s“ in het Oude Testament breeder taak hebben dan ziel-verzorging, wijl ze ook cultuur-zorg (b.v. sociale, economische krachten theocratische opdracht) zich zien opgedragen.

Zoo leert Calvijn weer levende liefde voor het goddelijk (!) beroep, en handhaaft, dat de culturele dadendrang behoort te luisteren naar de door God in de Heilige Schrift gegeven normen. K. S.

„koinoonia“ en „sunousia“.

Men vraagt zich, soms af, hoe het toch mogelijk is, de leer der principieele antithese vol te houden ten overstaan van de werkelijkheid der menscheijke samenleving.

Hoe kan men nu de wereld in twee helften verdeelen? zoo luidt de vraag. Kan men nu heusch volhouden, dat de wereld in twee helften uiteenvalt: bij de kerkelijken alleen maar positieve bouwsels, bij de ongeloofigen alleen maar ruïnes, alleen maar de chaos?

Wij antwoorden: neen, zeker niet. Zulk een gedachte zelfs is al dwaas. Niet alleen botst ze tegen de voor ieder tastbare feiten, maar bovendien speelt ze met alle vóór-onderstellingen van de culturele actie der menschen in groepsverband.

Men moet dan ook de antithese zoeken, o.a. in de kwestie van de „g e m e e n s c h a p“, echt, dan wel karikaturistisch.

Tusschen de menschen bestaat geen andere werkelijkheid „koinoonia“ dan door den Heiligen Geest. „Koinoonia“ beteekent: gemeenschap. Ze wordt niet gevormd door het bloote feit, dat verschillende menschen eenzelfde n a t u u r hebben, of zelfs dezelfde b e l a n g e n; want als het hebben van dezelfde n a t u u r of van dezelfde b e l a n g e n reeds in

zichzelf gemeenschap stichtte, dan zou o v e r a l verbondsverkeer bestaan; in feite zou er dan geen „hel“ kunnen wezen. Zij, die gemeenschap r e d s in het deel hebben aan dezelfde n a t u u r en dezelfde b e l a n g e n gelegen achten, vergeten, dat ook om met elkaar te t w i s t e n, en met elkaar te v e c h t e n, zóó, dat de één den ander „r a a k t“, en dan h e e l e m a a l raakt, de eerste voorwaarde is: een zelfde n a t u u r, dezelfde b e l a n g e n.

Neen, gemeenschap is wat anders. Ze komt eerst dáár voor den dag, waar dezelfde natuur tot één gemeenschappelijk doel wordt aangewend krachtens liefde tot hetzelfde drijvende beginsel, en waar de gelijke b e l a n g e n worden nagestreefd in eenzelfde geloof en hoop en l i e f d e. Culturele k o i n o o n i a is dan ook in den grond een aangelegenheid van g e l o o f s gemeenschap. In dezen geldt wat we leeren over de antithese, ook in het cultuurleven.

Maar al moge „koinoonia“ alleen een g e d e e l t e der menschen verbinden, de „sunousia“ is er tusschen allen. „Sunousia“ beteekent: bij elkander zijn, samen-ergens-zijn.

En nu heeft God aan alle menschen de sunousia opgelegd. Koren en kaf zijn nog niet definitief gescheiden: de sunousia, zelfs deze, wordt eenmaal voor die beide weggelaten; maar het is zoover nog niet. Tot alle in sunousia naast elkaar geplaatste menschen komt nu het g e b o d van cultuur (dat mandaat is algemeen, wijl God geen enkel gebod van oorspronkelijke en vaste strekking heeft afgeschaft), gelijk ook de drift tot culturele actie hun allen is ingeschapen. Bovendien: het te bewerken materiaal is de door ons bewoonde wereld (en wie zal zeggen, of niet de nog-niet-door-ons-bewoonde straks ook onder ons werkcrayon komt vallen?). Daarom kan de culturele praestatie van den één niet zonder die van den ander zijn. Van Christus komt ons de koinoonia, van God den Schepper de sunousia toe. Eén natuúr (hoewel tweeërlei natuúr g e b r u i k); één materiaal (hoewel tweeërlei materiaal-b e w e r k i n g); één terrein (hoewel tweeërlei terrein-o n t g i n n i n g); één cultuurdrijf (hoewel tweeërlei cultuur-streven). En waar nu alle materiaal-b e w e r k i n g, de goede en de kwade, aan den aard, de structuur, de wetten van het materiaal gebonden is, daar zal de arbeidsvrucht van den geloovige met die van den ongeloofige toch altijd veel gelijkenis vertoonen. Het is niet de gelijkenis van hun divergeerende geesten, doch die van het stugge, koppige m a t e r i a a l. Pottebakkers verschillen veel, beeldhouwers ook. De één bouwt een tempel, de ander een dancing. Maar het leem, het marmer, halen ze van dezelfde groeve.

Dit vooreerst. En er is nog een punt, dat hier de aandacht hebben moet. Er is n.l. in de wereld een „g e m e e n e t e m p e r a n t i e“. Niet alleen is de stugheid van het te bewerken „materiaal“ gebleven en zal deze blijven tot den uitersten dag, maar ook de wil om zich van het materiaal in vrijheid los te maken (in Fichte's filosofie is van zoo'n „vrijheid“ althans gedruimd) wordt in zijn satanischen hoogmoedsgang gestuit in deze wereld der generale temperantie. Deze stuiting is een actie van voorzienigheid, en daarom mede openbarings- en heilshistorisch bepaald. Maar daarover kunnen we beter eens afzonderlijk spreken. K. S.

temperantie en tempering.

We spraken in het bovenstaande artikel even over gemeene temperantie, en wilden daarop nog even terugkomen.

Temperantie (van „tempereeren“) beteekent: r e g e e r e n, l e i d e n. „Geleide economie“ zou men kunnen omschrijven als „getempereerde economie“.

In den grond is God de eenige t e m p e r a t e u r (regeerder).

Maar we spreken ook vaak van t e m p e r i n g (d.w.z. weerhouding; Kuyper b.v. spreekt herhaaldelijk van tempering d.w.z. weerhouding van zonde en vloek). Welnu, dan valt al dadelijk op te merken: de t e m p e r a n t i e is constant, de t e m p e r i n g niet. We hebben niet om het genoegen eener woordspeling hier deze twee in één adem genoemd. Want God t e m p e r e e r t (d.w.z. beheerscht, leidt, houdt in toom) door t e m p e r i n g (remming, weerhouding). Maar temperantie is r e g e e r i n g (die dus altijd blijft, ook in hemel en hel, en ook in alle tijden), doch t e m p e r i n g is een bepaalde m a n i e r van regeren (en die m a n i e r verandert). Openb. 20, trouwens ook reeds II Thessalonicenzen 2, zeggen ons, dat de Satan eens ontbonden wordt, en dit dan met een ont-binding, die nog b i n n e n den tijdsduur valt; en dat de „weerhouder“ van den antichrist eenmaal (ook nog binnen het tijdsraam) „uit het midden zal zijn weggedaan“. De t e m p e r i n g zal in deze wereld nooit h e e l e m a a l ontbreken; h e e l e m a a l is ze weg in den hemel en in de hel. Maar ze zal in den tijd niet constant in m a a t zijn. Den éénen keer is ze meer, den anderen minder. In bepaalde perioden geeft God de mensch over in hun waan, en zendt (!) Hij hun e e n „energie“ van dwaling (met culturele effecten om van te huiveren); en in andere perioden wekt Hij in de kerk den Geest der bekeering, die de invloeds-

sferen van de prediking des Woords ook tot in de kringen der ongeloofigen soms zeer diep laat penetreren.

Die tempering nu zal in de laatste dagen haar m i n i m a l e n graad bereiken. Dan zal ook en juist in het cultuurleven alle „status quo“ tusschen kerk en wereld opgezegd zijn — van beide kanten. Dan zal de heele wereld — uitgenomen de uitverkorenen — te hoop loopen naar en om den antichrist. Dan zullen diens (cultuur) wonderen (die God h e m t o e l a a t te verrichten met een a c t i e v e toelating, d.w.z. met een geweldige toegankelijkstelling van kosmisch materiaal in zijn in verbijsterende snelheid ontdekte mogelijkheden), als even zoovele teekenen en wonderen der l e u g e n, de kerk met haar w a a r h e i d s - verkondiging op zij schuiven en naar den verschoven hoek van antiekelingen en separatistische recht-lijnigheids-fanatien doen opschuiven. Dan zal de cultuurkamp opslaan als nooit te voren; de propaganda der leugen blijkt dan „gesteund“ door oogverblindend feitenmateriaal; de propagatie der waarheid blijft dan aangewezen alleen maar op het vaste W o o r d, dat zijn belijders alsdan houdt aan het „harde“: zalig wie n i e t g e z i e n en nochtans geloofd zal hebben.

Wij leven dus in een zóó verstaan interim.

En in het interim-van-het-interim.

Het eerste is bedoeld als interim tusschen de eerste en de laatste dingen der geschiedenis (de „gewone“, ondanks K. Barth).

Het tweede is hierboven aangeduid: het is het interim tusschen de nog niet antichristelijke aera (geschiedenisperiode) en de straks-wel-antichristelijke parousie van den éénen m e n s c h e r z o n d e. Den grooten cultuur-heros, maar dan in zonde, met zijn escorte van het propaganda-ministerie van den v a l s c h e n p r o f e e t: het beest uit de aarde (Openb. 13).

Dit te weten, make den belijder voorzichtig als nooit te voren. Hij onderkenne ook bij gelijkheid van cultuurvormen de ongelijkheid van cultuurten-d e n z. Dit te vergeten ware een ramp.

Want wanneer nu krachtens de wet der t e m p e r e e r i n g en der t e m p e r i n g Gods „nog“ een breede ontplooiing mogelijk is op cultureel gebied, dan is dit „n o g“ bepaald door het „n o g n i e t“ ontbonden zijn van den Satan. Wie voelt niet de drijving naar het einde van het interim-in-het-interim, als hij Bach heeft gehoord en..... jazz? Al wat uit het geloof niet is dat is zonde, misschien spreekt dit woord ons nu gauwer toe, en — verschrikkelijker.

K. S.

stellingen

inzake „de gemeene gratie“.

Op verzoek publiceeren we ook hier volgende stellingen, bestemd voor het congres van de week na Paschen:

1. De meening, dat de confessioneele uitspraken nopens het voortbestaan van wereld en mensch ook na den zondeval, en nopens het continuereen van mogelijkheid en werkelijkheid eener ordelijke samenleving tusschen gevallen menschen, niet te interpreteren zouden zijn zonder de these eener „commune gratie“, ook wel „algemeene genade“ geheeten, is niet alleen in geschriften van anti-revolutionairen, doch ook in officiële geschriften, van de A. R. Partij uitgaande, uitgesproken of ten grondslag van officiële handelingen gelegd.

2. Deze these heeft in hoofdzaak tot inhoud:

a. dat na den zondeval de menschen den eeuwigen dood aanstands waardig waren;

b. dat niettemin het oordeel Gods niet aanstands een adequate uitdrukking der oordeelswaardigheid is;

c. dat daarentegen veeleer de werking van zonde en vloek veelzins gemitigeerd blijkt, ja zelfs voor een „progressieve werking“ van een uit ongehouden goedheid Gods voortkomende werking van Gods Geest in alle menschen en hun samenleving plaats gemaakt wordt;

d. dat dit alles slechts als „genade“, zij het dan „algemeen“ of commune, valt te qualificeren.

3. Deze these is in strijd met de Schrift, en de belijdenis, en dient dus te worden losgelaten.

4. Een aan de gereformeerde confessie conforme politieke samenwerking zal dus haar noodige reformatie slechts kunnen ontvangen bij bewuste lofating dezer these, en in bewusten terugkeer tot de confessie, die de continueering bovenbedoeld, qualificeert als werking van Gods voorzienigheid, welke alle acte van onderhouding en tevens regering substraat doet zijn en blijven ter bediening van zegen en vloek, en dus van genade zoowel als oordeel. K. S.

theologische hoogeschooldag.

Op herhaalde aanvraag van belangstellenden, die op tijd autobussen willen huren, wordt nu reeds meegedeeld, dat als datum voor den Theologischen Hoogeschooldag gekozen is Donderdag 30 September a.s. Nadere berichten volgen. Bidstond: Woensdagavond 29 September. K. S.

candidaats-examen.

Geslaagd voor het Candidaats-examen de Heeren: D. Los, Cellesweg 16 bov., Kampen, en H. Eenhoorn, Bothastraat 43a, Rotterdam.